

Ivanskoje Sto, Novgorodin vahakauppiaiden kilita

Sekä itäisessä ortodoksisessa että läntisessä katolisessa kirkossa käytettiin etenkin suurina juhlapäivinä paljon vahaa jumalanpalvelusta juhlistavina ”tuohuksina” eli kynttilöinä. Vahan menekki oli siten taattu.

Vaha oli varhaiskeskiajalta ainakin 1500-luvulle asti Novgorodin tärkeimpiä vientitavaroita. Sitä meni luonnollisesti myös Novgorodin oman valta-alueen ortodokseille ja myöhemmin Suomenkin alueelle, sen jälkeen kun Korela eli Käkisalmi 1290-luvulla tuli Novgorodin alaiseksi ja lopulta sen nimenomaiseksi ”alakaupungiksi” (prigorod). Karjalan maalaispogostien kirkot tarvitsivat vahaa, myöhemmin myös Käkisalmen, Valamon ja Konevitsan luostarit sekä monet muut luostarit.¹

Varhaisvaiheessa Novgorodilla oli omaa purjehdusta ympäri Itämerta, jolloin vahaa vietiin luontevasti myös läntiselle katoliselle alueelle. Novgorodilaisilla oli omat kauppiaskirkot sekä Visbyssä että Sigtunassa.² Novgorodin kauppa ulottui myös Turun seudulle Länsi-Suomeen, ja vahaa meni sinnekin. Itse Turun nimikin on venäläisperäinen (torg), samoin Kaarinan Paaskunnan kylän nimi (Pagastakund).³ Keskiajan loppupuolella saksalaisten kauppa Novgorodin kanssa kasvoi niin suureksi, että Novgorodin oma kauppurjehdus loppui, mutta se ei merkinnyt vahakaupan vähenemistä.⁴

Keskiajan Novgorodissa kuten muissakin Euroopan kaupungeissa elinkeinonharjoittajat muodostivat keskinäistä apua ja seurustelua varten yhdistyksiä eli veljeyksiä. Eniten huomiota ovat saaneet kauppiaiden ja käsityöläisten muodostamat kilitat, sillä niiden katsotaan olleen kaupunkien itsehallinnon synnyn taustalla. Kaupungeissa syntyi runsaasti erilaisia kiltoja, koska niissä oli monia erilaisia ammattikuntia ja ryhmiä. Yhtymiä muodostui niin alueellisen kuin kaupallisen suuntauksen mukaan. Novgorodissa toimi ”merentakaisten” ja sisämaan kauppiaiden seuroja. Kaupan erikoistumisen vuoksi syntyivät karja-, kala- ja vahakauppiaiden kilitat.

Keskiajan killoilla oli yleensä kirkollinen leima. Yhtymän synnyttyä sille oli tapana hankkia kirkon ja sen pyhimyksen suojelus. Venäjän ja Novgorodin vanhin ja rikkain kauppaseura oli vahakauppiaiden muodostama Ivanskoe Sto, jonka nimi, ”Iivanan sata”, viittaa germaaniperäiseen ”Satakuntaan”. Se oli ensimmäisen arvoasteen kilita,

¹ Kirkinen, Heikki, *Karjala idän kulttuuripiirissä*. Helsinki 1963, s. 70–74, 184–187, 192–201.

² Yrwing, Hugo, *Visby, hansestad på Gottland*. Stockholm 1986, s. 44–53; Rosén, Jerker, *Den svenska historien I*, Stockholm 1993, s. 206.

³ Posti, Lauri, Kaarinan Paaskuntaja Aurajoen suun kauppa. *Kalevalaseuran vuosikirja* 30, 1950, s.128–135.

⁴ Johansen, Paul, *Die Deutsche Hanse als Mittler zwischen Ost und West*. Köln 1963, passim.

joka toimi Pyhän Edelläkävijä Iivanan mahtavan kirkkorakennuksen yhteydessä Novgorodin Opokassa.

Keskiajan kiltalaitoksen hallinnollinen kehitys tapahtui samoihin aikoihin niin Novgorodissa kuin muuallakin Euroopassa. Vuonna 1127 Flanderin kreivi antoi toisen kiltasäännön St. Omerin kaupungin porvareille. Edellinen kiltasääntö St. Omerissa oli aivan 1000-luvun viimeisiltä vuosilta. Nikolai Aristovin mukaan vahakauppa oli kuokoistanut Novgorodissa jo varhaisista ajoista alkaen. Suuriruhtinas Jaroslavin aikana (978–1054) siellä oli jo erityinen ryhmä vahakauppiaita (vostsnikov), ja viimeistään 1100-luvun alkupuolella he järjestäytyivät kiinteäksi kauppayhteiseksi, jolle ruhtinas Vsevolod Mstislavitš antoi säännöt. Noin vuonna 1130 hän myönsi Opokan Iivanan kirkolle oikeuden kerätä sovitun veron hunajasta ja jokaisesta berkovetsista (163,8 kg) vahaa. Venäjän kaupallisten kiltujen esimongolilaisena aikana syntyneen ensimmäisen kehitysvaiheen keskeytti tataarien maahanhyökkäys. Vasta 1300-luvulla venäläisten kaupunkien taloudellisen ja yhteiskunnallisen nousun ansiosta jatkui ammattikorporaatioiden laajeneminen ja kehitys.⁵

On hyvin mahdollista, että vahakauppiaiden seura toimi Novgorodissa jo aikaisemminkin. Vasta Vsevolodin sääntö antoi sille muodon ja merkityksen tehtyään sen kaupallisen hallinnon elimeksi. Suuren Novgorodin kaupan hallinto keskitettiin Pyhän Iivanan kirkon yhteyteen syntyneen kaupakillan, Ivanskoe Ston hoitoon. Tämän ohjesäännön mukaan Pyhän Iivanan kirkon yhteyteen perustettiin erikoinen kaupan hallinto, joka muodostui varakkaiden henkilöiden kolmesta starostasta, jotka olivat vahakauppiaiden kaksi vanhinta ja rahvaan tysjatšnik eli tuhatkunnan päämies. Vasilij Kljutševskijn tulkinnan mukaan tysjatšnik edusti sekä rahvasta että varakkaita ja kauppiat valitsivat kaksi starostaa. Alkuperäistä sääntöä ei ole säilynyt, siksi tulkinta vaihtelee.⁶

Mihail Berezovskin mukaan Pyhän Iivanan kirkon yhteyteen oli perustettu kaupaa ja kauppiaiden oikeusasioita hoitava kuusihenkinen duuma, jonka johdossa oli tysjatšnik. Se oli riippumaton kaupungista ja ruhtinaan käskynhaltijasta. Näillä ei ollut oikeutta sekaantua Iivanan kirkon asioihin. Iivanan killan hallinto ja oikeus kuin myös koko Novgorodin kauppiaskunnan asiat kuuluivat tälle duumalle. Valitettavasti tämän kaupallisen hallintoelimen toimiala tunnetaan huonosti, varsinkin juuri kaupallisissa asioissa. Koska seura alkujaan ei edustanut mitään muuta kuin vahakauppiaiden yhtymää, sen keskeisimmät velvollisuudet koskivat luonnollisesti nimenomaan tämän tärkeän aineen kaupaa. Ohjesäännön mukaan myytävän vahan punninta tuli suorittaa tuomiokirkon eteisessä, myöhempien tietojen mukaan Pyhän Iivanan kirkon kellarissa. Punnitsemisen suorittivat vain kaksi seuran vanhinta. Starostojen velvollisuus oli suorittaa punnitseminen oikein eivätkä he saaneet ystävystyä omien kansalaisten

⁵ Aristov, Nikolai, *Promyšlennost drevnei Rusi*. S-Peterburg 1866, s.39–40; Sadeniemi, M., Keskiaikainen yhteisöllisyys – vaihtoehto feodalismille. T. Hietaniemi ym. (toim.) *Feodalismi*. Tampere 1997, s. 157–159; Rybakov, V. A., *Delenie novgorodskoi Zemlii na sotni v XIII veke. Istoritšeskie zapiski 2*, 1938, s.150; Rybakov, V. A., *Remeslo drevnei Rusi*. Moskva – Leningrad 1948, s. 767; Alfred Doren, *Untersuchungen zur Geschichte der Kaufmannsgilden des Mittelalters*. Leipzig 1893, s. 59–61; Vladimirskij-Budanov, M., *Ustavnaja gramota Novgorodskogo knjazja Vsevoloda Mstislavitša tšerkvi s Joanna Predtetsi na Opokah. Hristomatija po istorij Russkavo prava*. S-Peterburg – Kiev 1889, s. 233–237.

⁶ Kljutševskij, Vasilij, *Bojarskaja дума*. S-Peterburg 1919, s. 540–541; Nikitskij, Aleksandr, *Istorija ekonomitšeskogo byta Velikogo Novgoroda*. Paris 1967, s. 18–19.; Kosromarov, Nikolai, *Severno-Ruskija narodopravsta*. T. II. S-Peterburg 1886, s. 212; Tihomirov, Mihail, *Drevnerusskie goroda*. Moskva 1956, s. 118–119; Nikitskij, A., *Otšerki iz žizni Velikogo Novgoroda. Žurnal Ministerstva Narodnogo Prosvetšeniija* 1869. S-Peterburg, oktjabr 1869, s. 210–211; Berezkov, Mihail, *O torgove s Ganzoi do kontša XV veka*. S-Peterburg 1879, s.74.

kanssa ulkomaisten kauppiaiden kustannuksella. Punnintaan liittyi tulli. Veron suuruus määräytyi kauppiaan kotipaikan mukaan: Novgorodin kauppias maksoi luonnollisesti vähemmän kuin muualta tulleet, vain kuusi mordokia vahaberkovetsista. Novotorzkin kauppias suoritti samasta määrästä puolitoista grivnaa, Smolenskin ja Potolskin kauppiat kaksi grivnaa ja kunin. Nizovskit maksoivat kahdesta berkovetsista puoli grivnaa sekä ”pienen grivnan”.

Ajan kuluessa killan toimivalta kuitenkin laajentui. Vsevolod Mstislavitšin kymmenennestä säännöstä päätellen voi ajatella laajentumisen toteutuneen jo saman Vsevolodin aikana, ja silloin maininta vahaskalveista (vahan mittalaitteista) pakottaa otaksuma, ettei laajeneminen tapahtunut ennen 1200-lukua, koska skalvit oli otettu käyttöön Novgorodissa juuri tämän vuosisadan puolivälissä. Tuolloin Iivanan kirkolle oli keskitetty kaikki mittavälineet, nimenomaan vahavaa’at, hunajapuntarit, vaa’at jalometallien punnintaan sekä kangaskaupan pituusmitta, ”Iivanan kyynärä”. Näiden välineiden valvonta oli annettu Pyhän Iivanan kirkon vanhinten lisäksi ilmeisesti By-santin vaikutuksesta Novgorodin piispalle ja hänen apulaisinaan toimineille sotskeille, ”satakuntien päämiehille”.⁷

Novgorodissa kirkot nivelyivät kiinteästi alueen talouselämään. Kauppakillat rakensivat siellä kuten alueen muissa kaupungeissa suojeluspyhimyksilleen kirkot. Vahakauppiat rakennuttivat omaan laskuunsa myös Pyhän Iivanan kirkolle johtavat tiet. Novgorodissa melkein kaikki vanhat kirkot oli varustettu kellareilla kauppatavaroiden säilyttämistä varten. Itse kirkoissa oli laareja kauppasopimusten ja muiden asiakirjojen säilyttämiseksi. Niitä talletettiin mahdollisen riidan todistuskappaleina. Varsinaisessa kirkossa sai säilyttää vain kynttilöitä ja suitsutusaineita.⁸

Ei ollut mitään kummallista siinä, että tysjatšnik, tuhatkunnan päämies, oli kaupungin duuman puheenjohtaja. Novgorod jakautui, kuten tunnettua, hallinnollisesti katuihin ja vielä satakuntiin, jotka yhdessä muodostivat tuhatkunnan. Duuma oli perustettu kaupungista ja posadnikista riippumatta. Näillä ei ollut oikeutta sekaantua Ivanskoe Ston kauppiaiden asioihin. Iivanan kauppiaiden ja koko Novgorodin kauppiaskunnan hallintoja oikeus kuuluivat tälle duumalle. Kauppa-oikeus ja tysjatšnikin oikeus olivat yksi ja sama.⁹

Pyhän Iivanan kirkon kilta oli suljettu järjestö. Sen jäseneksi ei päässyt kuka tahansa kauppias, vaan kiltaan pyrkiessään vahakauppiaan oli annettava kertakaikkisena jäsenmaksuna yhteisön hyväksi 50 hopeagrivnan talletus ja sen lisäksi oli lahjoitettava Pyhän Iivanan kirkolle 29,5 hopeagrivnaa kirkkorakennuksen ylläpitoon. Rahalahjoitusten lisäksi kiltaan pyrkivän oli annettava tysjatšnikille pala Ipskojen verkkaa. Nämä sijoitukset yhtymälle tehtiin vain kerran. Kun kauppias oli näin tullut killan jäseneksi, oli hän seuran piirissä ”vanha, oikea kauppias” (poslyi kupets) ja pysyi sellaisena kuolemaansa saakka. Myös jäsenen lapset tulivat ilman omaa panostaan killan jäseniksi. Näin kiltaan tuli kaksi luokkaa ”oikeita kauppiaita”: ensimmäisen muodostivat henkilökohtaisesti maksun suorittaneet, toisen syntyperän mukaan jäseniksi tulleet. Jälkimmäistä ryhmää kutsuttiin kauppiaiden lapsiksi. Puolet killan jäsenmaksusta meni Pyhän Iivanan kirkon kassaan, toisen puolen käytöstä Vsevolodin perustamiskirjassa ei mainita mitään.

⁷ Nikitskij 1867, s. 18–19.

⁸ Kostomarov 1886, s. 212; Tihomirov 1956, s. 118–119.

⁹ Nikitskij 1870, s. 210–211; Berezkov 1879, s. 74.

Kenties siitä muodostui ammattikunnan yhteinen pääoma, jota käytettiin yhteisiin tarpeisiin ja liiketoimintaani.¹⁰

Pyhän Iivanan kirkon tulot kertyivät monesta lähteestä, joista tärkein oli vahan punninta. Killan hallinnassa oli ivanskij ves, mikä merkitsi monopolia punninta vaha ja kerätä vero paikallisilta ja muualta saapuneilta kauppiailta. Vahakaupan määrääjän merkitystä voi arvioida siitä, että vahakestejä saapui keskeisimmiltä mehiläisalueilta kuten Polotskista, Smolenskista, Novotorzkista ja Suzdalin maasta. Viimeksi mainittu alue käsitti suomensukuiset merjat, marit ja mordvat. Myös Torzkessa punnitusta vaha puolet tuotosta tuli Pyhän Iivanan kirkolle, toinen puoli jäi Torzken Pelastajan kirkolle. Ivanskoe Ston toimivalta oli ollut aivan alusta alkaen laajempi kuin vaha- ja hunajaveron keräys. Muitakin tavaroita oli tullut killan verotuksen piiriin kuten tina, lyijy, rauta, aluna ja suitsukkeet. Jopa Novgorodiin myytiin tuotu karja ajettiin verosta varten Opokan Iivanan kirkon luo. Näin oli jo 1100-luvulla.¹¹

Kirkolle suodun verotusoikeuden tuotot oli jaettava seuraavalla tavalla: kahdelle papille 16 hopeagrivnaa, kauppiaiden valitsemille starosteille 25, apulaispapille ja lukkarille 7 sekä vartijoille 3 grivnaa. Suuriruhtinaan osuus oli 25 grivnaa, pääpappi sai yhden ruplan ja Ontonovskin luostarin igumeeni puoli ruplaa. Eri viranomaiset saivat kirkon verotuotosta hunajaa 25 puutaa. Näiden lisäksi kirkon eteisessä punnitusta vahasta meni verona tietty summa kirkon ylläpitoon, kynttilöihin ja suitsustuspihkaan. Veron keräys em. tarkoituksiin oli yhteensä 95 grivnaa.¹² On myös selvää näyttöä, että Ivanskoe Ston kauppiaat myivät vähittäin saksalaista verkkaa, jota he olivat ostaneet saksalaisilta pakoitain. Eräässä kirkollisessa säännössä on maininta Iivanan kirkossa säilytettävästä saksalaisen veran näyte-erästä kuin myös ivanskij lokot, Iivanan kyynärä. Veran myynti tällä kyynäräkaupalla tuotti Iivanan kauppiaille hyvin. He olivatkin rikkaita kauppiaita.¹³

Hallinnollisten tehtävien lisäksi Pyhän Iivanan yhteisöllä oli vielä oikeudellinen merkitys. Se oli myös kauppaoikeuden edustaja. Ennen 1100-luvun alkua kauppaoikeus oli kaiken todennäköisyyden mukaan, kuten oikeus yleensä, ruhtinaan käsissä, ja sitä toteutettiin ruhtinaan hovissa julkisesti kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Tuomio-oikeus oli ruhtinaan tahdon asia, ei hänen velvollisuutensa. Muinaisvenäläisessä lakikirjassa, Russkaja Pravdassa on selvästi ilmaistu ruhtinaan asema oikeuden jakajana, ”ilman ruhtinaan sanaa ei saa smerdiä tuomita”.¹⁴ Liiketoimien ja kauppavaihdon kehittyessä sellainen tapa tuntui Novgorodin kauppiaista rasittavalta, varsinkin kun ruhtinaat puolestaan kävivät kauppaa omaan laskuunsa. Varsinaiset kauppiaat oivalsivat ryhmänsä edut ja pyrkivät määrätietoisesti syrjäyttämään ja poistamaan ruhtinaiden sekaantumisen kauppaelämään. Alku tälle suuntaukselle oli asetettu jo Vsevolodin säännössä, jossa Novgorodin ruhtinas kieltäytyi kaikesta sekaantumisesta kauppa-asioihin vuosittaisesta 25 grivnan korvauksesta, ja saman sekaantumisen hän kielsi kaikilta muiltakin, erikoisesti posadnikalta ja pajareilta. Viimeistään vuonna 1185 valittiin ruhtinaan sijaan tysjatsnik sotaväen ylipäälliköksi. Lopullinen isku ruhtinaan vallalle oli 1200-luvun

¹⁰ Berezkov 1879, s.73; Nikitskij, 1869, s. 207–208; Kostomarov 1886, s. 212; Tihomirov 1945, s.22; *Pamjatniki istorij Velikogo Novgoroda*. S. V. Bahruzina. Moskva 1909, s. 51; *Pamjatniki istorij Velikavo Novgoroda*. G. E. Kotšinin. Leningrad – Moskva 1935, s. 41.

¹¹ Kostomarov 1886, s. 213; Tihomirov 1956, s. 117–118.

¹² Aristov 1866, s. 39; Malm, V. A., *Promyšly drevnerusskoi derevni po istorii russkoi derevni X-XIII vv. Trudy GIM*, Moskva 1956, s. 137.

¹³ Berezkov 1879, s. 75.

¹⁴ Djuvernja, N., *Istoniki prava i sud v drevnei Rossij*. Moskva 1869, s. 159–169.

alussa tapahtunut kaupan valvontaan liittyneiden valtaoikeuksien siirtyminen Bysantin vaikutuksesta ruhtinaalta Novgorodin arkkipiispalle, Iivanan kirkolle ja sen starostoille. Vuosina 1269–70 oli venäläisten ja saksalaisten kesken päätetty sopia kaikki riita-asiat Pyhän Iivanan kirkon yhteydessä toimivassa oikeudessa.¹⁵ Tämä ulkomaalaisia kauppiaita varten perustettu ”gostinnyi dvor” oli sekaoikeus, johon kuuluivat posadnikka ja tysjatšnik sekä saksalaisten ja novgorodilaisten kauppiaiden edustajat ja myös Hansan ammatinvanhimmat. Keskeinen asema oikeudessa kuten myös Ivanskoe Stossa oli tuhatkunnan päälliköllä tysjatšnikilla. Osallistuessaan satakuntien kokoukseen hänen katsottiin edustavan myös rahvasta. Tämän kauppaja- ja siviilioikeuden kokoonpano oli perin monimutkainen. Novgorodin saksalainen hovi oli tahtonut myös sekaantua sen muodostamiseen, mutta sen kokoonpano jäi kuitenkin aina novgorodilaiseksi. Oikeuteen kuuluivat puheenjohtajan, tysjatšnikin, lisäksi vielä kauppiaiden starostat valamiesten ominaisuudessa. Heidän lukunsa ja muu osuus oikeudessa on tuntematon. Oikeuden alimpia palvelusmiehiä oli haastemiehenä toimiva tysjatšnikin pristavi. Hänen velvollisuuksiinsa kuuluivat monien oikeusasioiden hoito, kuten erilaiset poliisin velvollisuudet. Mitä tulee Iivanan oikeuden toimivaltaan, se vastasi ruhtinaan oikeutta aikaisemmin. Iivanan oikeus hoiti yhtäläisesti kaikki niin kansalaisten rikosasiat kuin erimielisyydet ulkomaisten kanssa, samoin kuin kaupalliset asiat. Lähteet esittävät suuren joukon tysjatšnikin oikeuden selvittämiä murhia, pahoinpitelyjä sekä ryöstö- ja varkaustapauksia. Oikeudenkäynti oli tysjatšnikin kuten ruhtinaanakin oikeudessa oli julkinen. Tässä oikeudessa jokainen voi olla saapuvilla. Kun käsiteltiin mielenkiintoisia asioita, uteliaita oli ajoittain hyvin paljon, erityisesti kauppiaita. Silloin näytti siltä, että lähes koko Suuri Novgorod oli kokoontunut. Oikeudessa läsnä olevat olivat aktiivisia ja sallivat itselleen lausua julki mielipiteensä asian ratkaisusta. Varsinkin saksalaiset kauppiat pitivät kiinni siitä, että kauppaoikeus kokoontui aina päättämään riita-asioista vain Pyhän Iivanan hovissa tysjatšnikin ja kahden saksalaisen ammatinvanhimman läsnä ollessa, eikä missään muualla. Samanlaisia sekaoikeuksia oli myös muissa Hansan privilegioissa esimerkiksi Englannissa. Vuosien 1269 ja 1270 sopimuksissa oli kaikki venäläisten ja saksalaisten riita-asiat siirretty tysjatšnikin käsiin. Vain tämän virkamiehen (biritsat) saattoivat tuoda haasteen saksalaisille. Kutsu oikeuteen oli kummanakin osapuolen suoritettava tysjatšnikin pristavin toimesta. Kuitenkaan tätä tapaa ei varsinkaan venäläisellä taholla aina noudatettu. Usein tapahtui, että kantaja tovereineen yksinkertaisesti tarttui vastaajaan ja raahasi hänet oikeuteen tai tysjatšnikin luo. Itse asiassa oikeus- prosessi kauppaoikeudessa (tysjatšnikin oikeudessa) jäi samanlaiseksi kuin aikaisemmin ruhtinaan oikeudessa. Niinpä asioiden päätöstä varten vaadittiin kantajan puolelta entiseen tapaan todistajat, nyt vain ei enempää kuin kaksi kummaltakin puolelta. Jos todistajien näkemykset olivat yhteneväiset, niin he ratkaisivat asian. Jos yksimielisyyttä asiasta ei saavutettu, todistajien täytyi heittää arpaa, mikä ratkaisi lopullisen päätöksen.

Kaupan intresseissä oli oikeuden toteutuminen nopeasti. Pyrittiin välttämään loputtomia prosesseja ja jatkuvaa käräjöintiä. Saksalaisten kaupunkien säännöissä korostettiin nopeaa päätöksen tekoa, vaikka jo seuraavana päivänä, vaikka yöllä, juhla-aikanakin, missä vain; ei kuitenkaan kirkossa, saunassa eikä kapakassa.¹⁶

On kuitenkin huomattava, ettei kaupan koko hallinto ollut tysjatšnikin ja toimeliaan duuman vallassa. Osa siitä oli siirtynyt toisiin käsiin. Bysantin vaikutus ei muuttanut

¹⁵ Nikitsky 1967, s. 131–135; Korpela, Jukka, *Kiovan Rusj*. Hämeenlinna 1996, s. 161–162.

¹⁶ Nikitsky 1967, s. 131–135; Korpela 1996, s. 161–162; Kuliser, Josif, *Otšerk istorii russkoi trgovli*. Pograd 1923, s. 64–65.

vain muinaisen Venäjän henkistä näköpiiriä vaan vaikutti myös voimakkaasti sen kansalaisten elämäntapaan. Se juurrutti uusia käsitteitä ja suhteita ja muutti niiden avulla yhteiskunnan oloja ja tapoja hajottaen mm. vanhan pakanallisen sukuliiton sekä luoden uuden kristillisen perheen. On tunnettua, että Bysantissa jo Justinianuksen ajasta (527–565) alkaen, ja jopa aikaisemminkin, piispat sekaantuivat kaupungin omaisuuden ja hallinnon valvontaan. He saivat oikeuden osallistua paino- ja mittalaitteiden hoitajien sekä näiden tarkastajien valvontaan samoin kuin oikeuden mittalaitteiden säilytyksen varsinaiseen valvontaan. Ne kaikki oli säilytettävä kirkoissa. Bysantin vaikutuksesta myös venäläiset piispat alkoivat sekaantua kauppaelämään ja saivat toimintansa piiriin punnituksen, paino- ja muut mitat sekä oikeuden niihin liittyvien asioiden selvittämiseen. Piispan täytyi vuosittain tarkastaa mitat, ja jos hän huomasi niissä jotain epäselvyyttä, hän määräsi valvojalle rangaistuksen. Tarkastuksesta koituvat tulot jaettiin kolmeen osaan: yksi meni Pyhän Sofian kassaan, toinen osa Pyhän Iivanan kirkolle ja kolmas sotskeille. He toimivat tarkastustyössä piispan apuna, samoin he avustivat piispaa Pyhän Sofian tuomiokirkon hoidossa. Piispan vaikutuksen rajaamiseksi oli säädetty, ettei ylipappi saanut sekaantua ja anastaa itselleen niitä esineitä ja asioita, jotka oli jo siirretty Iivanan duuman ja sen starostojen määräysvaltaan.¹⁷

Novgorodin liike-elämän monista killoista Ivanskoe Ston oli arvovaltaisin ja mahdavin. Syntymästään lähtien se oli ollut tyypillinen kauppiaskilta. Etujensa valvonnan ja laajentuneiden taloudellisten ja yhteiskunnallisten tehtävien oheen kuului myös sosiaalinen kansakäyminen. Siitä on mainittava kirkon suojeluspyhimyksen Iivanan kolmipäiväisen syntymäjuhlan vietto tuomiokirkossa juhannuksen tienoilla suurin juhallisuuksin. Vähäisimmissä kauppiasammattikuntien killoissa oli tavallisesti kerätty jäseniltä maksuja kunkin yhtymän suojeluspyhimyksen juhliä varten. Ivanskoe Ston piirissä ei tarvinnut suorittaa samanlaista varojen keräystä Suuren Iivanan juhliin, koska kirkon kassa oli turvattu erilaisin veroin ja tuloin, ja näin voitiin kevyesti huolehtia kaikista juhlaan kuuluvista menoista. Juhlakuluihin oli varattu 25 grivnaa. Ensimmäisenä juhlapäivänä 24. kesäkuuta Novgorodin piispa suoritti juhlapalveluksen Pyhän Iivanan tuomiokirkossa, toisena Tarton luostarin esimiehenä toimiva arkkimandriitta ja kolmantena Antonovkan luostarin igumeni. Juhlaan osallistui runsas vierasjoukko sekä maan johtava päällystö. On todennäköistä, että kihu-pyhän juhlaa vietettiin suurilla kemuilla, joihin kuului kunnia-vieraiden runsas kestitys. Ivanskoe Ston kolmipäiväisistä juhannusjuhlista on säilynyt muisto myös bylinoissa. Vahakauppiaiden yhteisön taloudellinen vauraus näkyi myös juhlien yhteydessä jaetusta lahjoista, joita vieraat asemastaan riippuen saivat ajan tavan mukaan runsaasti. Juhlajumalanpalveluksesta kiltä antoi piispalle grivnan ja Ipskojen verkaa, arkkimandriitalle ja igumenille puoli hopeagrivnaa kummallekin. Käskynhaltija sai Ipskojen verkaa ja 20 puutaa puhdasta hunajaa, hovimestari myös palan verkaa ja kymmenen puutaa hunajaa, tiun alin tuomari sai palan Tumaskon verkaa ja hunajaa viisi puutaa. Juhlan yhteydessä ruhtinas sai kauppayhteisöltä aikaisemman sopimuksen mukaiseen 25 grivnan korvauksen. Tämän vuosittaisen korvauksen ehtona oli ruhtinaan vetäytyminen kauppatoiminnasta.¹⁸

Vahakaupan ansiosta Ivanskoe Ston kauppiaille oli saksalaisiin läheisimmät suhteet kuin muilla kauppiaille. Toimivat välit ilmenivät varsinkin levottomina, jopa sotaisina

¹⁷ Nikitskij 1869, s. 213–214; Nevolin, K. A., *Polnoje sobranie K. A. Nevolma*, T. VI. S-Peterburg 1859, s. 255–257; Kljutsevsikij, V., *Bojarskaja дума*. S-Peterburg 1919, s. 69–71.

¹⁸ Tihomirov 1956, s. 118; Berezkov 1879, s. 73–76; Nikitskij 1869, s. 215–216; Rybakov 1948, s. 758–759; *Pamjatnik* 1909, s. 52; *Pamjatnik* 1935, s. 42; Vladimirski-Budanov 1889, s. 235–236.

aikoina. Silloin Iivanan kauppiat valmistautuessaan Pyhän Iivanan kirkon suoje-
luspyhimyksen juhlaan satuttivat neuvottelut saksalaisten kanssa välirauhan varmistamiseksi
juhlan ajaksi. Näin solmittiin esimerkiksi vuonna 1371 saksalaisten lähettiläiden kanssa
välirauha vuoden 1373 Iivanan päivään saakka. Samoin vuonna 1434 Hansan lähettiläät
Novgorodissa sopivat rauhan saman vuoden Iivanan päivästä samaan ajankohtaan vuon-
na 1436. Ivanskoe Ston starostat hoitivat monia muita kaupan piiriin kuuluneita vaikeita
asioita. He valmistelivat Hansan lähettiläiden kanssa saksalaisten hovissa vuonna 1436
sopimuksen välirauhasta, kantajien palkkioista, vahan punninnasta ja muista asioista.
Neuvottelujen päätyttyä Pyhän Iivanan kirkon hovissa luettiin ja vahvistettiin sinetillä
venäjän- ja saksankieliset sopimusasiakirjat ja ne vaihdettiin keskenään. Monet muutkin
todisteet osoittavat Iivanan kauppiaskunnan suuren merkityksen Novgorodissa ja sen
läheiset suhteet Hansan sakasalaisiin.¹⁹

¹⁹ Berezkov 1879, s. 75–76.